

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Съответствие на наказанията „доживотен затвор” и „доживотен затвор без право на замяна” с чл.3 от ЕКПЧ

Съдебна практика на ЕСПЧ

Красимира Филипова – заместник-апелативен прокурор при
Апелативна прокуратура София

гр. София, 2014 г.

ДОЖИВОТНИЯТ ЗАТВОР И ДОЖИВОТНИЯТ ЗАТВОР БЕЗ ПРАВО НА ЗАМЯНА В РБ

Исторически преглед

- **смъртно наказание**
- **мораториум – Решение на ВНС от 20.07.1990г. за отлагане изпълнението на влезлите в сила смъртни присъди**
- **въвеждане на наказание “доживотен затвор” – ДВ, бр.50 от 1995г. /чл.37, т.1 от НК/**
- **премахване на смъртното наказание и въвеждане на доживотния затвор без замяна като негова алтернатива – ДВ, бр.153 от 1998г. /в сила от 27.12.1998г./ - чл.37, ал.2 от НК и чл.38 от НК**
- **изключителност на наказанието “доживотен затвор без право на замяна”**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

ДОЖИВОТНИЯТ ЗАТВОР БЕЗ ПРАВО НА ЗАМЯНА

- наказание извън системата на редовните наказания
- неприложимост към конкретни категории извършители и винаги като алтернатива на други наказания
- временна и изключителна мярка
- само за престъпления с определена правна квалификация
- самостоятелни критерии за индивидуализация :
  - ✓ изключително висока конкретна обществена опасност на извършеното
  - ✓ невъзможност за постигане на целите на наказанието чрез по - леко наказание
  - ✓ непоправимост на подсъдимия
- невъзможност за прилагане на редовните институти на наказателното право с оглед последващо облекчаване на репресията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

СЪВМЕСТИМОСТ НА ДОЖИВОТНИЯ ЗАТВОР БЕЗ ПРАВО НА ЗАМЯНА С ЧЛ.3 ОТ ЕКПЧ

КРИТЕРИИ ЗА СЪВМЕСТИМОСТ:

- целесъобразност на наказанието
- юридическа и фактическа променимост на наказанието

ПРАКТИКАТА НА ЕСПЧ. РАЗВИТИЕ.

1. **Йоргов срещу България** /жалба №40653/98г., Решение от 11 март 2004г./ - липса на нарушение на чл.3 от ЕКПЧ с оглед твърденията за страдание от заплахата от изпълнение на наложеното смъртно наказание
2. **Йоргов (2) срещу България** /жалба №36295/02г., Решение от 02 септември 2010г./ - наказанието доживотен затвор без право на замяна не е практически непроменимо de jure и de facto, защото съществува възможност присъдата да бъде заменена чрез помилване от президента

СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕСПЧ

3. **Делото Кафкарис срещу Кипър** /жалба №21906/04г., Решение 12 февруари 2008/- самият факт, че едно наказание доживотен затвор може на практика да бъде изтърпяно изцяло, не го превръща в наказание, което не може да бъде редуцирано. За целите на чл.3 е достатъчно наказанието доживотен затвор *de jure* и *de facto* да може да бъде редуцирано.
4. **Делото Винтер и други срещу Обединеното кралство** /жалба №66069/09г., решение от 09.07.2013г./ - въпросът за съвместимост на наказанието доживотен затвор с чл.3 от ЕКПЧ може да възникне само ако **продължителното лишаване от свобода на жалбоподателя повече не може да бъде оправдано с легитимна пенологична цел** и това наказание *de jure* и *de facto* не подлежи на преразглеждане. В такъв случай несъвместимостта възниква от момента на налагане на наказанието доживотен затвор без замяна.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕСПЧ

5. **Делото Мюрай срещу Холандия /CASE OF MURRAY v. THE NETHERLANDS/** - жалба №10511/10, Решение от 13 декември 2013г/
- Съдът приема, че няма нарушение на чл.3 от ЕКПЧ, защото жалбоподателят има право да поиска да бъде освободен с оглед въведения през ноември 2011г. на остров Кюрасао механизъм за преразглеждане на доживотната присъда. От своя страна държавата е длъжна да защити обществото от извършване на умишлени престъпления и Конвенцията не забранява на държавите да продължават да лишават осъдените от свобода, когато това е необходимо, за да се защити обществото. Държавата може да изпълнява това си задължение чрез задържане на осъдения на доживотен затвор дотогава, докато той продължава да е опасен за обществото.

Делото е насрочено за разглеждане пред Голямата Камара за 14 януари 2015г. след жалба на Мюрай срещу решението.

СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕСПЧ

6. Само пет месеца по – късно по **Делото Ласло Мьогор /Laszlo Magyar/ срещу Унгария** – Решение 20 май 2014г. по жалба №73593/10г. Съдът установява нарушение на чл.3 от ЕКПЧ заради наложената на жалбоподателя присъда доживотен затвор без замяна с единствена възможност за промяна чрез помилване.

Според съда обаче процедурата по помилването не отчита евентуалната промяна в поведението на лишения от свобода и наличието на прогрес по пътя на поправянето, което означава, че липсва задължение за преценка дали продължаващото задържане на осъдения е оправдано от легитимни пенологични основания.

7. **Делото Харакчиев и Толумов срещу България /Harakchiev and Tolumov v. Bulgaria/-** обединени дела по жалби №15018/11 и 61199/12. Въпроси към страните. Решение за допустимост

Сравнение на установените от Съда стандарти с относимите разпоредби на българското законодателство

Разлики в правните възможности за ревизия на присъдата на осъдените на доживотен затвор и на осъдените на доживотен затвор без право на замяна

Институтът на помилването. Ефективност на помилването.

Целите на наказанието по чл.36, ал.1 от НК и доживотният затвор без право на замяна

Режимът и условията на изтърпяване на наказанието доживотен затвор без замяна

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.